

Maamieslehdessä julkaistiin savirakennusohjeita vuonna 1878 numeroissa 20 (2. elokuuta) ja 21 (16. elokuuta). Savirakennusten hyvät ominaisuudet olivat kirjoittaja Johan A. Freij'n tiedossa ja työohjeet ovat varsin tarkkoja. Alkuperäistä lehdistä tehty näköispainos on nähtävissä Saviyhdistyksen netissä osoitteessa <http://www.saviry.fi/artikkelit/maamies1878.PDF>

Maamies No 20, 2 p. Elokuuta 1878

Tietosanomia Suomen maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja varten.

Annetaan Hämeenlinnasta joka toinen arkiperjantai.

Sisältö: Rakennuksista saviruukkiseinillä. Erilaisia juoksuttimia. Sienien arvosta ruoka-aineena. Tietoja maamme virkakunnista jne. Kauppatietoja. Ilmoituksia.

Rakennuksista saviruukki-seinillä

Noin 15 vuotta sitten ulosantoi painosta Villnäsin kartanon omistaja, tätä nykyä kuollut överstluutnantti C. Melart, osoituksen saviruukki-huoneitten rakentamiseen. Koska tämä osoitus, ensiksi otettu Jaakko Alfthan'in Suomen maanviljelystä ja metsänhoitoa varten toimittaman aikakauskirjan 3:teen N:oon sekä sittemmin vuonna 1865 erittäin painettu, ei nyt enää liene saatavana kirjakaupasta, tahtoo allekirjoittanut tämän osoituksen johdosta sekä omasta kokemuksesta, minkä on saanut rakentaessansa karjahuoneen saviruukkiseinillä "Bredskall" nimisellä tilallansa Vehkalahden pitäjässä Viipurin lääniä, täyttää tämän puutteen.

Niiden monien etujen toteen näyttäminen, joita semmoiset rakennukset tarjoavat, lienee tätä nykyä tarpeetonta, koska savirakennuksia on jo useammin paikoin Etelä- ja Keski-Suomessa on rakennettu; pääasiana on, että kysymyksen-alaiset rakennukset ovat: **helppohintaisia, kestäviä, lämpimiä** (joka nähtiin vakuuttavammalla tavalla edellisenä kylmänä talvena), **metsääsästäväisiä, vähemmin tulenarkoja, siistejä** (sillä asuinhuoneissa saviseinillä eivät menesty luteet) ja **somia**.

Kaikesta siitä hyödystä, jota Maamme jo on nauttinut ja vieläkin tulee nauttimaan saviruukki-huoneitten rakentamisen kautta, on se suuressa kiitollisuuden velassa tätä nykyä kuolleelle todelliselle valtioneuvokselle G. v. Döring'ille, joka kehotuksesta hänen naapurinsa, mainittu C. Melart, rakensi ensimmäisen karjahuoneen saviruukki-seinillä, jota pian seurasi kaksi loistorakennusta: karjahuoneen ja asuinhuone G. v. Döring'in "Brakila" nimisellä tilalla, 8 virstaa Haminan kaupungista valtamaantien varrella Viipuriin päin. Olkoon tällä, vaikka vain pienikin osa sitä kiitollisuuden osoitusta annettu, josta nämä molemmat jalot älylliset miehet ovat tehneet itsensä ansainneiksi!

Saviruukki-huoneita rakennettaessa on seuraavaa järjestystä noudattaminen:

A) Edellisellä vuodella.

a) kuivennetaan paikka, jolla savirakennus tulee seisomaan.

b) lasketaan kivijalka ja

c) tempaistaan ylös kanerva, talvella kotiin vedettäväksi, jos se kasvaa pitkän matkan päässä pois rakennuspaikasta.

B) Talvella

a) nostetaan savi ja vedetään kotiin.

b) vedetään savi paikalle ja

c) valmistetaan: 1) savivormut.

2) ovien ja ikkunain karmit.

3) ovet ja ikkunat.

4) palkit, joidenka päällä vuolihirret tulevat lepäämään.

5) vuolihirret.

6) tolpat ja pilarit välikattoa varten.

7) riuvut, laudat ym. telineitä varten.

8) paaret laastin kantamista varten.

9) savimylly.

C) **Varhain kesällä:**

Rakennetaan saviseinät.

D) **Myöhemmin kesällä:**

Rapataan seinät.

Paikan kuiventaminen tapahtuu täydellisimmästi sala-ojituksella.

Kivijalka lasketaan, kuten kivirakennusta varten, syvälle, siksi kuin tullaan lujaan pohjaan, s. t. s. vähintäänkin 2 à 3 jalan syvyyteen; yhtä korkealle on kivijalka maan päällekin laskettava; sen

leveys tulee olemaan 1 kyynärä 4 tuumaa. Kivijalkaan karjahuoneita ja tallia varten jätetään aukkoja virtsan pois johdattamista varten.

Savi: tavallinen on sovelias aine. Kaksikolmannesta seinäin kuutiosisällystä (ikkunain ja ovien reijät siihen luettuina) saattaa mennä rakennukseen. – Jos seinäin yhteen laskettu pituus tekee esim. 150 kyynärää, korkeus 5 kyynärää sekä seinäin paksuus 1 kyynärän, tarvitaan 18 kuutiosyltä savea. Jos kuormassa voi kuljettaa 7 kuutiojalkaa savea, menee sitä noin 31 kuormaa kuutiosyleen. Savi vedetään tulevan rakennuksen jommankumman pitemmän sivun lähelle.

Sannan pitää oleman karkeahkoa, ja menee sitä kaksi vertaa enempi, kuin savea.

Savivormussa on:

- 1) 2 levyä,
- 2) 6 likistyspuuta,
- 3) 6 pystypuuta,
- 4) 12 kiilaa.

(Kuv. 51).

Levyt (Kuva 51, D.) tehdään 3:sta 2'' x 8'' laudasta (a. a. a.), yhdistetyt poikkipuilla (b), ett'eivät levyt heittäytyisi ja kävisi kieroon; levyn toiseen päähän asetetaan 2 rautahakaa (d. d.) ja toiseen päähän 2 rautamäärlyä (d. d.), että sitä käy yhdistää nurkaksi toisen levyn kanssa; alireuna varustetaan kolmella kohtaa 4'' leveällä ja 2'' korkealla korolla (c. c. c.)

(Kuv. 52).

Likistyspuut (Kuva 51, E.) 1 ¾ kyynärän pitkät, 3 ½ tuuman nelikanttiset, kapenevat toista päätä kohden (että savivormujen täytettyä helpommin saataisiin ulos lyödyiksi laastin läpitse); kumpaankin päähän tehdään yhdenlaisia koroja (h.), kuin levyihin, niin että koroin **sisäpuolisten** sivuin väli tulee 1 kyynäräksi (seinäin paksuus); 1 ½ tuuman leveitä läpiä (h') asetetaan näihin koroihin.

Pystypuuta varten (Kuva 51, F.), jotka ovat 1 ¾ kyynärän pitkiä, 2 ½ tuuman nelikanttisia, kuitenkin kummastakin päästä (k—l) niin kapeita, että mahtuvat läpiin likistyspuiden koroista; kapeitten päitten väli on 1 kyynärä (vormuin korkeus).

Kiilain kautta (kuva 51, F. m.) tulevat pystypuut seisomaan tukevasti likistyspuista.

Mitä useampia savivormuja löytyy, sitä pikemmin valmistuu työ.

Kuva 51, G. osoittaa läpileikkauksesta molemmat vormulevyt (A, A.), likistyspuineen (g', g'), pystypuineen (i, i) ja kiiloineen (m.) sekä muodostettavan seinän (w, x, y, z.).

Ovien ja ikkunain karmit tehdään joko 4 tuuman lankuista taikka 5 à 6 tuuman hirsistä; niiden ulkopuolisiin sivuihin tehdään syväne (a a), vahvuuden saamiseksi siihen tunkeutuvan laastin kautta, kuten kuva 52, C. osoittaa*). Ylempien ja alempien karmipuitten päät pitää ulottuman 2 à 3 tuumaa sivupuitten ulkopuolisten sivujen ohitse, että karmi lujemmin kiintyisi seinään.

Jokaiseen ikkunakarmiin tarvitaan yksi leveä jalkalankku.

Savirakennuksissa pidetään soukat ikkunat parempina, kuin leveät, ett'eivät ikkunankarmit tulisi kannattamaan aivan suurta ylempänä olevan seinän painoa.

Ovi- ja ikkunakarmien luku riippuu myöskin siitä, jos on päätetty tehdä yhden- tai kahdenkertaisia ikkunoita ja ovia.

Ovet karjahuoneessa tehtänee soveliaammin kahdenkertaisiksi, päälityksin.

(Jatk.)

Maamies No 21, 16 p. Elokuuta 1878

Tietosanomia Suomen maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja varten.

Annetaan Hämeenlinnasta joka toinen arkiperjantai.

Sisältö: Rakennuksista saviruukkiseinillä (jatkoa). Koripajun kasvatuksesta (loppu). Kemiallisia koetusasemapaikkoja Ruotsissa. Erisuuri voinsalis. Tietoja Maamme virkakunnista j.n.e. Kauppatietoja. Ilmoituksia.

Rakennuksista saviruukki-seinillä.

(Jatkoa N:oon 20).

Ikkunat: niiden lasit tehdään mieluisimmin kahta vertaa paksummasta lasista, kuin tavalliset ikkunalasit.*)

*) Semmoisia lasiruutuja tehdään Nuutajärven lasiruukissa kasvuhuoneen lasin nimellä. Toim.

Mitä vuolihirsiin ja muihin puuaineisiin tulee, on niiden laita sama, kuin tavallisiin rakennuksiin; tahdon vain huomauttaa pääasiasta kaikissa rakennuksissa, siitä muka, että kattoparrut, jotka juoksevat vapaasti 14:ta, korkeintaan 15:ta jalkaa pitemmän matkan, tarvitsevat tukea.

Seinäin rakentaminen

Siihen tarvitaan:

1 rakennusmestari,
1 mies tahi vaimoihminen, joka käyttää savimyllyä,
1 hevonen pojan kanssa savimyllyä varten,
4 vaimoihmistä laastin kantamista varten savimyllystä vormuun.

Työ aloitetaan aina **nurkasta**.

Vormu asetetaan ylös (Kuva 53, H.) niin tavoin, että litistyspuut (g) lasketaan pokittain kivijalan päälle; niiden päälle pannaan levyt (A) syrjällensä, yksi pitkin kivijalan kumpaakin sivua; sen jälkeen pistetään pystypuut (i) likistyspuiden läpiin, ja pystypuiden yliset päät pujotetaan ylimäisiin likistyspuihin (g'), sitten kiilat; sen perästä asetetaan nurkan toiselle sivulle myöskin vormu, joka

lopullisesti ha'oilla (d) yhdistetään ensimmäisen vormun kanssa; viimeksi tarkastetaan vormut vatupassilla ja luodilla.

Saviruukki valmistetaan niin, että savimylyyn vuorotellen pannaan 1 lapiollinen savea ja 2 lapiollista santaa; vettä lisätään, niin kuin tavalliseen saviruukkiin; valmistetun savilaastin kantaa kaksilla paareilla 4 ämmää, jotka vormun luoksi tulleina kaatavat laastin siihen niin tavoin, että vormujen koko pituus aluksi täytetään noin 2 à 3 tuuman korkuteen, jonka laastikerrosten päälle levitetään pitkin kivijalkaa noin 1 tuuman paksu kanervakerros, joka taas painetaan laastin sisälle alipäästä läpimitaten 1 jalan leveällä nuijalla; jonka jälkeen kanerva peitetään 2 à 3 tuuman paksulla laastikerroksella, joka taas peitetään kanervakerroksella, joka tällä kertaa lasketaan poikkisuuntaan kivijalan kanssa; näin menetellään siksi, että, molemmat vormut ovat täytetyt, muistaen, että kanerva on laskettava kivi-

(Kuva 53).

jalkaa pitkinpäin ja poikkipäin. – Jos saviruukki on ollut säännöllisen kiinteää ja ilma kuivaa ja lämmintä, taidetaan vormut jo 3 à 4 tunnin kuluttua hajoittaa; muussa tapauksessa täytyy vormujen seisoa liikkumattomina yön ylitse; rankkasateen sattuessa, niin kuin öisinkin, peitetään vormut laudoilla, niinimatoilla j.n.e.

Vormu hajotetaan näin tavoin: Kiilat irrotetaan, ylimmäiset likistyspuut poistetaan, levyt nostetaan ylöspäin pitkin seinää ja otetaan pois ynnä pystypuiden tausta; jos tässä niin tapahtuu, että seinä rupeaisi laskeutumaan, niin pannaan vormu taas kokoon ja hajoittminen jätetään siksi, että seinä on säällisesti koventunut.

Alimmaiset likistyspuut lyödään varovasti ulos sinnepäin, mistä ovat paksummat; likistyspuiden lävet jätetään **toistaiseksi** täyttämättä, että seinät kesän kuluessa paremmin ja täydellisemmin kuivuisivat.

Hajotetut vormut siirretään eteenpäin ja pannaan taas kokoon, jossa on vaari pidettävä, että tyhjä vormu **muutamalla tuumalla** ympäröitsäe valmista seinää. Jos useampia vormuja löytyy, taidetaan ne kaikki yhdestä jaksosta panna ylös, siksi että tullaan väliseinään tahi rakennuksen kahteen sivunurkkaan, jossa tapauksessa nurkan molemmat sivut ovat yhtä haavaa rakennettavat.

Kun **ovikarmeja** tarvitsee asentaa, pidetään vaaria, että ne tulevat seisomaan ohuen saviruukkikerroksen päällä sekä, ett'eivät raskaat karmit painaisi laastia ulos, että karmin alipuoli tuetaan kiiloilla, jotka perästäpäin taidetaan ottaa pois; karmit tuetaan riu'uilla sekä oikaistaan vatupassilla ja luodilla.

Pystysuorain karmiosain sisäpuolisten sivujen kohdalle asennetaan savivormun poikitse laudankappaleita (Kuva 54, A' y.), jotka väliaikaisesti kiinni naulataan, savilaastin estämiseksi ovireiästä.

Kun ensimmäinen kerros on valmis, aljetaan toista samasta nurkasta, kuin ensimmäistäkin. Jokaisella kerroksella nousee seinä 1 kyynärän ja telineitä tarvitaan pian. Niitä asentaessa voidaan täyttää likistyspuiden jälkeen jääneitä läpiä.

Kun työ on edistynyt niin paljon, että tarvitsee ikkunankarmeja sisään panna, menetellään näin: Jos on päätetty tehdä

(Kuva 54.)

yksinkertaisia ikkunoita, asetetaan karmi (x) seinän paksuuden keskikohtaan ja yhdistetään karmin pystysuorat sivukappaleet laudanpätkillä (y. y.) vormuun (a) sisäpuolisten sivujen kanssa, niin kuin kuva 54, B' osoittaa.

Jos taas on päätetty tehdä **kahdenkertaisia ikkunoita** (Kuva 54, C'), asetetaan karmit (x x) vähän sisäpuolelle seinäin ulko- ja sisäpuolisia sivuja; karmien sivukappalten väliin asetetaan laudankappaleita (y. y.), jotka sittemmin pois otetaan.

Kun seinä on noussut tasakorkoon sekä ovi- että ikkunakarmien kanssa, täytetään karmin eli karmien ylipuolinen väli paikka vaakasuorasti lasketuilla lankuilla (joidenka pituus muutamalla tuumalla pitää ulottuman karmien leveyden ohitse), ylipuolisen savilaastin kannattamiseksi.

Kun on ennätetty 5 tuumaa kattoparrujen paikan alipuolelle, pannaan kerros 6 tuuman tukeista ylt' ympäri seiniä niin, että se tulee lepäämään seinän paksuuden keskipaikalla. Tukkerroksen molemmat puolet täytetään savilaastilla, parrut, varustettuina alipuoleltansa lävillä pilarien ja tolppien tappeja varten, lasketaan tämän tukkerroksen päälle noin 1 tuuman verran alas, ja niin, että ne 1 jalan pituudella lepäävät tukkerroksen päällä. Sitten pitkitetään seinäin valmistamista siksi, että ovat saaneet määrätyn korkeuden.*)

*) Hirsistä saadaan parhaimpia kannatusparruja, jos hirren latvapään (Kuva 52, A) läpimitta jaetaan kolmeen yhtä isoon ja leikkauspisteistä osaan ja leikkauspisteistä (b. b.) vedetään vastakkaiseen suuntaan pystyviivoja (bc. bc.). Kun näiden ylipää (c. c.) yhdistetään läpimitan päitten (d. d.) kanssa, niin osoittaa suorakulmio (c d c d) tulevan parrun halkioiskuvan. Parrun korkeus tulee siis olemaan se leveyden suhteen, kuin 7: 5:den suhteen).

Tolpat ja pilarit tehdään 6'' nelikanttisiksi. Tiilistä tehtyinä tulevat ne kestäväisemmiksi, mutta kalliimmiksi. Ne tehdään silloin onteloiksi neljästä tiilestä joka kerroksessa (Kuva 52, B), jonka kautta paikka X jää tyhjäksi.
(C. Melard).

Sitten pystytetään katonkannatustelineet ja kaikki muut, niin kuin muissakin rakennuksissa.

Katosta pitää oleman jatkona 1 ½ à 2 kyynärän riima, seinäin suojelemista varten; samaan tarpeeseen asetetaan myöskin, mieluisimmin rautapellistä, muutaman tuuman leveä vesilauta ikkunakarmien aliosaan, pitkin ikkunoita alas juoksevan sadeveden pois johdattamista varten.

Henkitorvia laudoista, 15 à 18 tuuman, nelisnurkkaisia, laitetaan edes muutamain paikoin karjahuoneen keskikohdalle, joita varten vesikattoon ja välikattoon läpiä valmistetaan. Nämät henkitorvet asetetaan niin, että ne alkavat muutamaa tuumaa välikattoa alempana sekä ulottuvat 2 à 3 jalkaa vesikattoa ylemmäksi. Ylöspäin tehdään henkitorven seinät soukemmiksi, ja varustetaan henkitorvi, vahvemman vedon saamiseksi, sisäpuolelta niin kutsutulla lautaristillä (Kuva 53, I.oooo). Tämä risti yhdistää p:n kohdalla pitkin koko torven mittaa kulmittain se vastaiset nurkat.

Myöhemmin kesällä ryhdytään seinäin lopulliseen valmistamiseen, johonka kuuluu:

- 1) litistyspuiden jälkeen jääneiden **läpien tukkiminen** laastilla;
- 2) seinäin siivoaminen, joka tapahtuu niin tavoin, että teräväksi hiotulla yrttitarhankihvelillä seinäin sekä ulko- että sisäpuolilta sivuilta uloneva kanerva poikki hakataan.

Jos nyt havaittaisiin, että vähempiä halkeamia löytyy seinistä, ei siitä tarvitse huolestua; sillä nämät halkeamat kyllä täytetään savirappauksella, joka niiden kautta vielä paremmin tarttuu seiniin kiinni.

- 3) **Rappaaminen.** Tähän käytetään melkein yhtä suurta hyvän saven, karkean sannaan ja oljista puhtaan hevosensonnaan määrää, joka savimyllystä valmistetaan, kaatamalla siihen ei puhdasta, vaan sontavettä. **Sontavesi** valmistetaan korvossa sillä tapaa, että se puolellensa täytetään tuoreella hevosensonnalla, jonka päälle vettä kaadetaan ja hetken aikaa liikutetaan. Jos sitte sakeampain osain annetaan laskeutua korvon pohjaan – on sontavesi valmista kaadettavaksi savimyllyyn. Suurempaa tahi vähempää joko hevosen- tahi lehmänsonnaan määrää käyttämällä saa saviseko tummempaa taikka vaaleamman värin. Savimyllyn puutteessa valmistetaan rappauseko tavallisessa ammeessa niin tavoin, että savi ensiksi rikkimurretaan ja sontavedellä sekoitetaan sekä kaikki liikutetaan niin kauan, että savi on liuennut, jonka perästä sanna ja hevosensonna yhteen sekoitetaan. Jos niin tarvitaan, lisätään vieläkin sontavettä hyvin sekoitetun joukon sekaan.

(Jatk.)

Rakennuksista saviruukkiseinillä

(Jatkoa N:oon 21 ja loppu).

Näin valmistetulla laastilla rapataan seinät sekä sisä- että ulkopuolelta tavallansa, sekä, sittekuin rappaus on jotenkin kuivunut, kastellaan se uudestaan sontavedellä, ja tasoitetaan, niin kuin tapana on.

Tähän liitettäköön vielä kustannusilmoitus saviseinistä siinä karjahuoneessa, jonka minä vuonna 1873 rakensin ”Bredkall” nimisellä tilallani.

Savenmäärä teki 18 kuutiosyltä; sen nostamiseen ja rakennuspaikalle vetämiseen meni

	S. mrk. pen.
21 jalkapäivätyötä à 1:25 p	26: 25
36 hevos- d:o à 3: -	108: -
Jokapäiväiset työntekijät seinäin rakentamisessa olivat:	
1 muurari talon ruo'assa ja 2: 50 p. päiväpalkkaa.; niinmuodoin	3: 50
1 poika hevosella savimyllyä varten	3: -
5 ämmää à 1: 10	5: 50
1/3 päivätyötä sannaan ja kanervain paikalle vetämistä varten	1: 17
Summa päivältä	13: 17

Jokainen kerros valmistettiin 7 p:ssä,
niin muodoin 5 kerrosta (seinäin koko korkeus)

35:ssä päivässä; siis kustannus 13: 17 x 35

460: 95

Paitsi sitä kului:

a) Kanervan ylösrepimiseen 10 vaimop:vää à 1: -

10: -

b) Likistyspuitten läpien täyttämiseen 4

muurarin työpäivää à 3: 50

14: -

c) Seinäin siivoamiseen 4 muurarin työpäivää à 3: 50

12: -

d) seinäin rappaukseen 12 muurarin työpäivää à 3: 50

42: -

Hevonen ja poika savimyllyä varten

12: -

Summa kustannus seinäin rakentamisesta Smrk 700: -
 Koska tähän karjahuoneeseen voidaan asettaa 70 kytkettyä raavaseläintä, niin tekee seinäin kustannus **jokaista lehmää päälle 10 markkaa.**

Johan A. Freij.

Vanhat mitat rakentamisessa

Suomessa on historian vaiheiden mukaan noudatettu ruotsalaisia tai venäläisiä mittoja. Autonomian aikana 1800-luvulla näitä molempia käytettiin pitkään rinnakkain. Nykyiseen metrijärjestelmään siirryttiin Suomessa vuosien 1886 – 1892 välillä.

Pituusmitat

Vanhat pituusmitat perustuivat ihmisvartalon osien pituuksiin: jalka, kyynärä, syli, sormen leveys jne. Perinteisen käsityksen mukaan ihmisen pituus vastasi yhtä syliä, etäisyys keskisormen kärjestä toiseen kädet suoriksi levitettynä. 1 syli vastaa 3 kyynärää tai 6 jalkaa tai 18 kämmenen leveyttä tai 72 peukalon mittaa tai 90 sormen leveyttä.

Ruotsissa pituusmitaksi vahvistettiin 1600-luvun alussa Rydholmin eli Tukholman kyynärä (=59,34 cm.).

yksikkö		m	cm	mm	ruots.
1 tanko	= 1 2/3 syliä	2,9	296,9	2968,92	<i>stång</i>
1 syli	= 3 kyynärää	1,8	178,1	1781,35	<i>famn</i>
1 kyynärä	= 2 jalkaa	0,6	59,3	593,78	<i>aln</i>
1 jalka	= 2 korttelia	0,3	29,7	296,89	<i>fot</i>
1 kortteli	= 6 tuumaa	0,1	14,8	148,446	<i>quarter</i>
1 tuuma	= 12 linjaa	0,02	2,5	24,741	<i>tum</i>
1 linja		0,002	0,2	2,06	<i>linje</i>

Ruotsalaisen kyynäräjärjestelmän rinnalle tuli autonomian aikana venäläiseen kyynärään eli arsinaan (=71,12 cm) perustuva järjestelmä.

yksikkö		m	cm	mm	ven.
1 virsta	= 500 syliä	1066,8			
1 syli	= 3 arsinaa	2,134	213,40	2133,60	
1 arsina	= 4 setverttiä	0,711	71,12	711,20	
1 setvertti	= 4 versokkaa = 7 tuumaa		17,78	177,80	<i>tshevert</i>
1 versokka	= 1,75 tuumaa		4,45	44,45	<i>vershok</i>
1 tuuma	= 10 linjaa		2,54	25,40	

1 linja			0,254	2,54	
---------	--	--	-------	------	--

Tilavuusmitat

Rakentamisessa tilavuusmitoilla mitattiin vaikkapa tervaa ja kalkkia.

Ruotsalaiset tilavuusmitat:

<i>yksikkö</i>		<i>l</i>	<i>cl</i>	<i>ruots.</i>
(1 ankkuri = 15 kannua)		39,26		<i>ankare</i>
1 tynnyri = 48 kannua		125,6		<i>tunna</i>
1 kannu = 2 tuoppia		2,617		<i>kanna</i>
1 tuoppi = 4 korttelia		1,308		<i>stop</i>
1 kortteli = 4 jumprua		0,327		
1 jumpru			8,18	<i>jungfru</i>

Venäläisiä tuoppeja oli kahdenlaisia ja ne poikkesivat ruotsalaisesta:

<i>yksikkö</i>		<i>l</i>	<i>cl</i>	<i>ven.</i>
1 ämpäri = 8 tuoppia		12,29		<i>vedro</i>
1 tuoppi = 4 korttelia		1,54		<i>shtof</i>
1 tuoppi		1,229		<i>kruzshka</i>
1 pikari				<i>tsharka</i>

Vanhat mitat rakennushistoriallisessa tutkimuksessa

Vanhoihin mittoihin törmää usein rakennushistoriallisten tutkimusten yhteydessä. Vanhojen piirustusten vertaaminen nykypäivän tilanteeseen onnistuu vain, kun tietää piirustuksen mittakaavan. Kirjallisissa dokumenteissa saattaa olla tietoja menneen rakennus- tai korjausvaiheen materiaalihankinnoista mitä erikoisimmin mittayksiköin varustettuna.

1800-luvun dokumenteista on vaikea päätellä, onko käytetty ruotsalaisia vai venäläisiä yksiköitä. Naula voi siis olla 425 g (ruots.) tai 410 g (ven.). Samoin tuuma voi vaihdella 2,47 cm (ruots.) tai 2,54 cm (ven.) tai jopa 2,97 (ns. kymmenstuuma). Onneksi tulkintoihin riittää yleensä vähäisempikin tarkkuus.

Työpalkat laskettiin taksvärkkeinä eli päiväsuorituksena (dagsverk). Taksvärkkipäivän pituus 1800-luvulla oli 12 tuntia. Yhden taksvärkin hinta vaihteli ammattitaidon mukaan, esimerkiksi hanslankarin (apumiehen) taksvärkki oli 80 p. päivässä, kun taas timpurin 1,75 markkaa päivässä. *SLS XXIII.II.5 (Utgifter för reparationer å Professor J. L. Runebergs gård verkställda sommaren*

Selja Flinkin artikkelin mukaan Museoviraston nettisivulla: <http://www.nba.fi/fi/vanhatmitat>